

Vertel eens?!

Verhalen creëren magie en een gevoel van verwondering over de wereld. Storytelling leert ons over het leven, over onszelf en over anderen. Verhalen vertellen is een unieke manier voor kinderen om begrip, respect en waardering voor andere culturen te ontwikkelen. Het kan een positieve houding tegenover mensen uit verschillende landen en religies bevorderen.

Tekst: Sylvia van Bragt

Magie van verhalen

Wanneer leerlingen op school komen en je als leraar voor de eerste keer een verhaal voorleest voor de klas, zie je vaak de ervaring van een magisch moment: de kinderen zitten gebiologeerd te luisteren, mond open, ogen wijd. Ook als kinderen ouder worden, genieten ze enorm bij het luisteren naar een verhaal, al is dat misschien minder zichtbaar.

We zijn allemaal in meer of mindere mate opgegroeid met verhalen: van klassieke sprookjes tot magische avonturen waar goed en kwaad tegen elkaar strijden. Door de verhalen leer je emoties te begrijpen en oplossingen te vinden voor eigen kleine dilemma's. Verhalen 'raken' zowel onze linkerhersen helft (ratio) als rechterhersen helft (emotie). Daardoor begrijpen we verhalen niet alleen, maar 'voelen' we ze tegelijkertijd. ➔

De Duitse kinderboekenschrijver, dichter en filosoof Erick Kästner zei: 'Als kinderen kennismaken met de magische aantrekkingskracht van verhalen, ontdekken en veroveren ze een tweede wereld, het rijk van de verhalen. Dit rijk is een mysterieus, oneindig continent waaruit dingen, mensen, geesten en goden tevoorschijn komen die je anders niet zou zien. Wie de verhalen niet kent, ziet alleen wat voor zijn ogen zichtbaar is.'

Het vertellen van verhalen is de oudste vorm van onderwijs. Het verbond de vroege menselijke gemeenschappen en gaf kinderen de antwoorden op de grootste vragen over het leven, het ontstaan en het hiernamaals. Verhalen bepalen ons, vormen ons, controleren ons, en maken ons. Niet elke menselijke cultuur in de wereld is geletterd, maar wel elke cultuur vertelt verhalen.

fotografie Hans Slegers

“Door de verhalen
leer je emoties
te begrijpen en
oplossingen te
vinden voor eigen
kleine dilemma's.”

Theorie of mind en andere voordelen

We zetten graag een aantal effecten van storytelling voor je op een rij:

- Door samen over verhalen te praten, leren kinderen ook te vertellen over wat hen bezighoudt. Ook leren ze na te denken over hoe een gebeurtenis of situatie voor de ander kan zijn. Hun 'Theory of Mind' (Mar, Tackett, & Moore, 2010) is beter ontwikkeld. Theory of Mind – of inlevingsvermogen – is de vaardigheid om onderscheid te maken tussen de gedachten en gevoelens van het zelf en een ander.
- Kinderen gaan sneller zelf een boek lezen omdat het verlangen naar verhalen in hen aangewakkerd wordt.
- Storytelling draagt bij aan de sociale cohesie van de klas/groep omdat verhalen mensen met elkaar verbinden en er een vertrouwelijke en betrokken onderlinge relatie kan ontstaan.
- De luistervaardigheid verbetert. Kinderen groeien zodoende in academisch leren.
- Kinderen (zeker degenen die van rolspele houden) worden uitgenodigd en geïnspireerd om de verhalen zelf uit te spelen.
- Storytelling introduceert veel nieuwe woorden bij kinderen, waardoor hun passieve woordenschat uitbreidt. In veel thuissituaties wordt op een functioneel niveau gecommuniceerd met een beperkt aantal (doeltreffende) woorden.

Maar verhalen hebben een woordenschat van academisch niveau met veel nieuwe woorden die het kind kan leren. Het is gemakkelijk om de betekenis van de woorden te leren, omdat kinderen sneller leren van de context van het verhaal.

- Storytelling zet aan tot schrijven omdat kinderen zelf ook graag verhalen vertellen (en ze dus ook op willen schrijven om ze te onthouden).

Een ander perspectief

Verhalen bieden een laagdrempelige toegang tot een wereld anders dan de hunne, tot andere culturen en levensstijlen. Verhalen helpen kinderen om deze andere werelden en personages te leren kennen en visualiseren. Ook de wereld dichtbij kan aan de hand verhalen worden verteld. Door een situatie vanuit verschillende perspectieven te vertellen, krijgt het kind meer inzicht in het hoe en waarom van bepaalde gebeurtenissen.

Volgens de transportatietheorie van Green en Brock (2000) zorgt een verhaal voor 'transportatie': de ontvanger wordt meegenomen in de wereld van het verhaal en raakt betrokken bij de (hoofd)personen.

Alle aandacht en hersenactiviteit focust zich op de gebeurtenissen in die fictieve wereld. Getransporteerde ontvangers vertrouwen een verhaal sneller en formuleren minder snel tegenargumenten, omdat het verhaal op hen overkomt als een realiteit. Daarnaast kunnen sterke gevoelens worden opgeroepen voor bepaalde personen in het verhaal. De ervaringen of overtuigingen van deze figuren kunnen een sterke invloed hebben op die van de ontvanger. ➔

"Storytelling leert kinderen creatief te zijn en maakt hen dynamisch in denken en doen."

Lestip 1 Voorlezen

Sommige boeken zijn vanuit meerdere personages geschreven. Lees je zo'n boek voor? Dan kun je een stukje voorlezen vanuit personage 1 en de leerlingen vragen hoe het overkomt op personage 2. Daarna het stuk voorlezen vanuit de kant van personage 2. Zo leren je leerlingen dat je eenzelfde situatie op verschillende manieren kunt ervaren.

Goed vertellen, is een verhaal naspelen. Leraren die verhalen vertellen, blijken een sterkere band met de kinderen te hebben. Het leert de kinderen creatief te zijn en maakt hen dynamisch in denken en doen. Om kinderen actief te laten luisteren, helpt het om de juiste intonatie in te zetten: veranderen de toonhoogte van het geluid naar gelang de gevoelens en emoties die in het verhaal worden uitgebeeld. Gebruik effectieve lichaamstaal om ideeën op de juiste manier over te brengen.

Burgerschap in storytelling

Onderwijspedagoog Gert Biesta vertelde in Tangram 1 dat het onderwijs een verantwoordelijkheid heeft om zelfstandigheid van kinderen en jongeren na te streven. Het gaat dus niet alleen tot kwalificatie of socialisatie, maar ook over hoe leerlingen uitgenodigd en uitgedaagd worden om tot een volwassen in-de-wereld-zijn te komen.

"Leraren die verhalen vertellen, blijken een sterkere band met de kinderen te hebben"

Storytelling zet aan tot het vermogen om je in de ander te kunnen verplaatsen en is daarmee een belangrijke voorwaarde om vanuit een eigen zelfstandigheid de verschillen te leren beschouwen en waarderen.

Lestip 2 Vertellen

Nodig ook de **kinderen uit** om zelf een verhaal te vertellen, een andere wending aan het verhaal toe te voegen of een andere afloop te bedenken. Vraag hen om een mogelijke climax te vertellen of moedig hen aan om een nieuw verhaal te maken met dezelfde personages in een verhaal. Vraag hen wat ze zelf zouden doen als zij in een soortgelijke situatie zouden belanden of dat ze het goed- of afkeuren.

Lestip 3 Ingrediënten van storytelling

In principe heb je maar **3 hoofdingrediënten** nodig voor een goed verhaal:

1. Het **hoofdpersonage**. Dit is vaak de held.
2. Het **incident**. Een onverwacht obstakel is voor het hoofdpersonage de start van een onbekende reis, de 'reis van de held' (Joseph Campbell).
3. Het **conflict**. Tussen allerlei obstakels is er één groot obstakel, de climax, waar de hoofdpersonage zich doorheen moet slaan.

Direct van start?

Er zijn boeken en verhalen die expliciet gaan over onderwerpen die te maken hebben met burgerschapsvorming. De Schrijverscentrale geeft met regelmaat een lijst vrij met specifieke boeken voor een specifiek 'burgerschapsonderwerp'.

Meesters in andere werelden verkennen en zich inleven in andere mensen zijn... schrijvers! Wil je weten hoe een schrijver zich verdiept in andere mensen of over een onderwerp dat past bij burgerschapsvorming? Kijk dan eens op de site of op de sociale media kanalen van een auteur. Via de Schrijverscentrale kan je ook een auteur boeken die komt vertellen over zijn of haar boek; daarover zijn eigen verhalen verteld. Zo haal je de wereld van buiten ook naar binnen in je eigen school.

Verder lezen?

Download de brochures *Lezen en Burgerschap* en *Boek en Burgerschap; De rol van lezen bij burgerschapsvorming van Stichting Lezen*: www.lezen.nl of scan de QR-code.

De Schrijverscentrale geeft boeken- en auteurs tips rondom burgerschapsthema's: deschrijverscentrale.nl

